Muistio

14.11.2017

Eteläranta 10
00130 Helsinki, Finland

Romanov pereulok, 4
125009 Moscow, Russia

Mikko Hietikko
Analyst

+358 50 511 5919
mikko.hietikko@eastoffice.fi

TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTON KUULEMISTILAISUUS
keskiviikko 15.11.2017 klo 09:00 / HE 106/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+106/2017
Teema: Viennin ja erityisesti Venäjälle suuntautuvan viennin käytännön ongelmat

1 Yleiskuva

East Office selvitti asiantuntijapyynnön vastaanottamisen jälkeen lokakuussa 2017 osakkaidensa käytännön ongelmia Venäjälle suuntautuvassa viennissä. East Officen osakkaina on 25 suurta suomalaista yritystä, joiden yhteenlasketun investointikannan on arvioitu muodostavan noin 80 % kaikista suomalaisista Venäjälle kohdistuneista investoinneista.

Suurin osa East Officen osakkaista ei näiltä saatujen vastausten perusteella näe tällä hetkellä tarpeelliseksi tuoda esiin vientiin liittyviä käytännön ongelmia. Osa ilmoittaa vähämerkityksisiä ongelmia tullin toiminnassa olevan, ja niitä saatavan myös alemmilla tasoilla tehokkaasti ratkaistua.

Jotkin East Officen osakkaat haluavat nostaa esille Venäjän niin sanotun tuonninkorvausohjelman ja vaatimukset paikallisten panosten käyttämisestä tuotannossa. Suomalaisen elinkeinoelämän toimijoiden yhteenliittymän Business Team for Russian lokakuussa 2017 kerätyn Venäjän kaupan barometrin vastausten perusteella noin puolet Suomalais-Venäläisen Kauppakamarin jäsenyrityksistä kerätystä otoksesta kertoo Venäjän protektionististen toimien vaikuttavan heidän toimintaansa.

Protektionistisilla toimilla Venäjä on viime vuosina pyrkinyt edistämään omaa teollisuuttaan, mutta laajassa mittakaavassa tuonninkorvausohjelman tehokkuudesta tuonnin suhteellisen osuuden vähentämisessä ei ole vielä evidenssiä. Anekdoottien perusteella vienti on hankaloitunut eniten niiden yritysten kohdalla, jotka harjoittavat pelkkää vientiä ilman tuotannollista toimintaa Venäjällä. Kotimaista tuotantoa suositaan kuulemamme mukaan usein tuonninkorvausohjelman hengessä myös tilanteissa, joissa rajoituksia tuonnille ei ole määrätty.

Protektionismin ohella toisena suurena käytännön esteenä viennin kasvulle nähdään usein rahoituksen heikko saatavuus. Tämä on toistuvasti myös Business Team for Russian Venäjän kaupan barometrissa yhtenä merkittävimmistä ongelmista viennissä Venäjälle.

2 Eriteltyjä ongelmia

2.1 Kotimaisen tuotannon suosiminen Venäjällä

Kuulemamme mukaan Venäjä perii WTO-sääntöjen vastaisia tulleja joistain tuotteista. Esimerkiksi mineraalipohjaisista eristeistä Venäjä perii 10-12 % tuontitullia, kun EU-alueella vastaavaa tullia epäsymmetrisesti ei peritä. Tämä aiheuttaa vääristynyttä hintakilpailua mm. Suomessa ja Baltian maissa.

Venäjällä julkishallinnon ja julkishallinnon enemmistöomistamien yritysten ja investointiprojektien hankintoja koskevia lakeja ja asetuksia on päivitetty viime vuosina useita kertoja. Venäjällä on ollut toiminnassa erillinen Tuonninkorvauskomissio, joka on ylläpitänyt listaa tuotteista, joiden hankkiminen julkishallinnon toimijoiden käyttöön on luvanvaraista. Tuontirajoitettujen tuotteiden listalla on ollut erityisesti erilaisia koneenrakennusteollisuuden tuotteita. Vuoden 2017 alusta julkisia hankintoja koskevaa lakia laajennettiin niin, että kilpailutuksissa kotimainen toimija saa aina vähintään 15%:n kustannusedun ulkomaiseen vaihtoehtoon nähden. Venäjä ei ole ratifioinut WTO:n julkisia hankintoja koskevia artikloja.

Lisäksi jotkin yritykset raportoivat venäläisten ostajien omaksuneen toimintamallin, jossa kotimaisia tuotteita pyritään suosimaan myös tapauksissa, joissa julkisia hankintoja koskeva laki ei päde. Tätä on tulkittu esimerkiksi venäläisten yritysten haluna näyttää hyvältä venäläisen hallinnon silmissä.

2.2 Elintarvikkeiden transitoliikenne

Venäjän elokuussa 2014 asettama laaja-alainen elintarvikkeiden tuontikielto on heijastunut myös elintarvikkeiden transitokuljetuksiin maateitse Venäjän kautta Kazakstaniin ja Kiinaan. Uudelleenvientiin tarkoitettuja elintarvike-eriä on esimerkiksi käännytetty takaisin Suomeen niiden pakkausmerkintöihin vedoten. Tulkintamme mukaan Venäjän tulli pyrkii näin toimiessaan estämään tuontikiellon alaisten elintarvikkeiden päätymisen Venäjän sisäisille markkinoille.

Asia on tietojemme mukaan myös Suomen Moskovan -suurlähetystön tiedossa ja selvityksen alla.

2.3 Viennin rahoitus

Viennin kehittämisen kannalta merkittävä haaste on viennin rahoituksessa. Käsittääksemme etenkin pienten yritysten on usein hankalaa houkutella rahoitusta pankeista pienille vientihankkeilleen, joissa pankkien kiinteät kustannukset kasvavat merkittäviksi.

Finnveran rahoitus Venäjän kaupassa toimii varsin hyvin. Tämä tosiasia on erinomainen esimerkki siitä, miten tukitoiminnoissa voidaan sopeutua uusiin tilanteisiin. Käsittääksemme Finnveralla olisi valmius myös kasvattaa rahoitustaan Venäjällä, mikäli liikepankit olisivat valmiita kasvattamaan omaa lainanantoaan vastaavasti. Finnveralla on siis olemassa jo hyviä tuotteita, mutta toiminnan laajentamista rajoittaa liikepankkien suhteellinen riskinottohaluttomuus.

Tällä hetkellä olemassa olevien tuotteiden lisäksi Finnveran kautta on aiemmin ollut haettavissa TEM:in kansainvälistymistuki pk-yritysten Venäjä-hankkeisiin. Määräraha tälle on päättynyt käsittääksemme vuonna 2016. On erittäin tärkeää saada määrärahalle jatkoa tuleviksi vuosiksi. Asia on erityisen ajankohtainen nyt, kun markkinatilanne Venäjällä on taas parantumassa ja suomalaisen yritysten mielenkiinto on kasvamassa. Vuosittain kyseisellä määrärahalla on aiemmin rahoitettu keskimäärin 20 pk-yritysten Venäjän hankkeiden esiselvitystä ja varsinaista hankeselvitystä.

Lisäksi Finnveran vientiluottojen, - takuiden ja muiden nykyisten rahoitusmuotojen täydennykseksi kaivataan etenkin venäläisten asiakkaiden maksuvalmiutta parantavia puiteluottoja. Vastaavaa toimintaa harjoittavat mm. kiinalaiset ja muutamien EU-maidenkin toiminta ainakin näyttää tältä.

Tarkoitus olisi siis koota ja keskittää kaikki riskit muutamalle luottokelpoiselle instituutiolle Venäjällä ja solmia heidän kanssaan raamisopimus suomalaisen viennin tukemiseksi. Tarkoitus ei siis ole rahoittaa venäläistä pankkijärjestelmää, vaan ikään kuin korvamerkitä venäläisen yrityksen ostajaluotot koskemaan vain suomalaisia tuotteita tai palveluita. Raamisopimuksen mukaisesti kaupan rahoitus tapahtuu suomalaisen luottolaitoksen, venäläisen pankin ja lopulta venäläisen ostajan välillä. Käsittääksemme voimassa olevat sanktiot eivät tällaista toimintaa estä.

2.4 Maksuliikenne

Venäjän rahoitussektorille asetetut pakotteet ovat kuulemamme mukaan aiheuttaneet merkittäviä ongelmia maksujen välityksessä. Kaupankäynti on hankaloitunut erityisesti sellaisten venäläisten yritysten kanssa, joiden hallintoelimien jäseniä vastaan on nostettu henkilöpakotteita. Pankit ovat kieltäytyneet välittämästä tällaisilta yrityksiltä tulevia maksuja, noudattaen korkean varovaisuuden periaatetta. Rahaliikenne voi siis katketa ilman, että liiketoiminta on pakotteiden rajoittamaa.

2.5 Muita esillä olleita asioita

Venäjän kielen ja kulttuurin osaamispohjan ylläpitäminen ja kasvattaminen ovat olleet usein keskusteluissa. Erityisesti Venäjän-kaupan tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että kielen ja kulttuurin opetukseen sekä rajat ylittävään koulutus- ja harjoitteluyhteistyöhön panostetaan.

Rajainfrastruktuurin tasoa pidetään yleisesti jokseenkin riittävänä, mutta parantamismahdollisuuksia on. Jonojen muodostuminen rajalle hidastaa liikennettä edelleen toisinaan. Nuijamaan ylityspaikan yhteydessä erityistä huomiota ovat saaneet liikenneturvallisuuteen liittyen valaistuksen riittävyys ja teiden kunnossapito.